

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Όποιος όμως επιχειρεί να τιμωρεί με σύνεση δεν παίρνει εκδίκηση για το αδίκημα που έχει ήδη διαπραχθεί –γιατί δεν μπορεί βέβαια να κάνει αυτό που έγινε να μην έχει γίνει– αλλά για χάρη του μέλλοντος, δηλαδή για να μην αδικήσει πάλι ούτε αυτός ο ίδιος ούτε άλλος που είδε ότι αυτός τιμωρήθηκε. Και εφόσον σκέφτεται με αυτόν τον τρόπο θεωρεί ότι είναι δυνατό να διδαχτεί η αρετή· επομένως τιμωρεί για να αποτραπεί στο μέλλον επανάληψη της αδικίας. Αυτή λοιπόν τη γνώμη έχουν όλοι, όσοι ακριβώς επιβάλλουν τιμωρίες και στην ιδιωτική και στη δημόσια ζωή.

B1. Η θέση του Πρωταγόρα συγκριτικά με τις αντιλήψεις της εποχής του είναι ρηξικέλευθη και πρωτοποριακή. Πιο συγκεκριμένα, η τιμωρία, για τον Πρωταγόρα, έχει παιδευτικό χαρακτήρα και όχι εκδικητικό και κατασταλτικό. Στόχος της δεν είναι η θεραπεία ενός αδικήματος που έχει ήδη διαπραχθεί, γιατί αυτό αποτελεί μια συντελεσμένη πια πραγματικότητα η οποία δεν μπορεί να αλλάξει («οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγένητον θεῖη»). Αντίθετα, αφορά την αποτροπή διάπραξης μιας άδικης πράξης στο μέλλον («τοῦ μέλλοντος χάριν»). Πιο συγκεκριμένα, ο στόχος της είναι διττός:

- ο σωφρονισμός του παραβάτη («ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος»), ώστε να μη διαπράξει ποτέ ξανά στο μέλλον αδίκημα και
- ο παραδειγματισμός («μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα») των υπολοίπων.

Οι Αθηναίοι, αντίθετα, συνέδεαν την τιμωρία με την εκδίκηση και με την ικανοποίηση του ίδιου του παθόντος ή των συγγενών ενός θύματος. Όπως πίστευαν ότι η αλαζονεία (ῦβρις) προκαλεί την οργή (τίσις) και την τιμωρία (νέμεσις) των θεών με στόχο την αποκατάσταση της ηθικής τάξης, κάτι ανάλογο ακολουθούσαν και στην καθημερινότητά τους στη συναναστροφή τους με τους άλλους ανθρώπους. Μια τέτοια στάση, βέβαια, δικαιολογείται, αν λάβουμε υπόψη τον πόνο και την αγανάκτηση του ανθρώπου που υφίσταται την αδικία. Η ομοιότητα, που θα μπορούσαμε να διακρίνουμε, είναι ότι και στις δύο περιπτώσεις στόχος της ποινής είναι να μην επαναληφθεί η άδικη πράξη.

B2. Και πριν από το επιχείρημά του για τον παιδευτικό χαρακτήρα της ποινής, ο Πρωταγόρας αναφέρθηκε ήδη στην ποινή στην 4^η ενότητα, στο πλαίσιο του μύθου. Ο Πρωταγόρας στην 4^η ενότητα, διά στόματος Δία στον μύθο, πρότεινε για όποιον δεν συμμετέχει στην αἰδῶ και τη δίκη τη θανατική ποινή («κτείνειν ὡς νόσον πόλεως»). Σ' αυτή την ενότητα, αντίθετα, μιλά για την παιδευτική σημασία της τιμωρίας («ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα»). Φαινομενικά, λοιπόν, ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια αντίφαση: η θανατική ποινή δεν αφήνει περιθώρια βελτίωσης στον δράστη, άρα αίρεται ο σωφρονιστικός χαρακτήρας της και, συνεπώς, η έλλογη σκοπιμότητα που πρέπει να έχει κάθε ποινή. Κατά συνέπεια, η αποδοχή της θανατικής ποινής αντιφάσκει με την αποδοχή του σωφρονιστικού χαρακτήρα

της ποινής εν γένει. Η αντίφαση αίρεται ως έναν βαθμό, αν λάβουμε υπόψη μας και το ακόλουθο χωρίο της 7^{ης} ενότητας: «... πρέπει να εκδιώκουμε από την πόλη ή να σκοτώνουμε ως ανιάτο όποιον δεν υπακούει σε αυτό το πράγμα ακόμα και μετά τη διδασκαλία, ακόμα και μετά την τιμωρία». Η θανατική ποινή αποτελεί, λοιπόν, έσχατο μέσο τιμωρίας που επιβάλλεται όταν οι άλλες μορφές τιμωρίας (νουθεσίες, θυμοί, μικρές τιμωρίες, εξορία και στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων) δεν έχουν επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, δηλαδή τον σωφρονισμό του δράστη. Μάλιστα, επιβάλλεται όχι για να εκδικηθεί η πολιτεία αυτόν που διέπραξε ένα αδίκημα, αλλά για να διαφυλάξει την αρμονική συμβίωση και ισορροπία μέσα στην πόλη, απομακρύνοντας οποιοδήποτε ταραχοποιό στοιχείο. Ωστόσο, προβάλλει και πάλι το όριο του πολιτισμικού επιπέδου που έχει κατακτήσει και βιώνει στις καθημερινές συνθήκες πραγμάτωσής του μια κοινωνία. Αν το θεσμικό πλαίσιο δεν διαμορφώθηκε από συνειδήσεις που έχουν αναγάγει την ανθρώπινη ζωή σε υπέρτατη αξία, τότε θα παρατηρούνται ρωγμές σε οριακές στιγμές, κατά τη διεκυστίδα των οποίων η ζυγαριά θα γέρνει όχι στον άνθρωπο, αλλά στην ανάγκη διατήρησης του συστήματος. Στον βαθμό που η κοινωνία συμπεριφέρεται κατά τον ίδιο τρόπο με τον παρεκτραπέντα, συνιστά αποδεικτικό σημάδι της ιδεολογικής, ηθικής και συνειδησιακής ανεπάρκειάς της. Αν η θεσπισμένη πολιτεία χρησιμοποιεί λαιμητόμους, κώνεια ή ηλεκτρικές καρέκλες για να αφαιρέσει ένα μοναδικό γεγονός με βίαιο τρόπο, σε τι διαφέρει το αποτέλεσμα της πράξης της από εκείνο του αδικοπραγήσαντα; Μια ορθολογικά διαμορφωμένη κοινωνία δεν μεταμορφώνεται σε Μήδεια. Αφοσιώνεται στη διαπαιδαγώγηση και στη συνειδησιακή διαμόρφωση των πολιτών κατευθύνοντάς τους πάντα προς τη βίωση της ανάγκης για την έκφραση της ηθικοπνευματικής ιδιοσυστασίας τους.

B3. Σελίδα 44: Ο Πλάτωνας περιγράφει κυρίως τους τρεις παρόντες σοφιστές. Ο Πρόδικος και ο Ιππίας είναι μάλλον γελοιογραφικά σχεδιασμένοι. Και οι δυο παρουσιάζονται ως επιδεικτικά πολυμαθείς, ο πρώτος μανιακός με τους ορισμούς των εννοιών (πράγμα για το οποίο εισπράττει τα ειρωνικά σχόλια του Σωκράτη), ο δεύτερος μεγαλόστομος και ρητορικός. Θα έλεγε κανείς πως όλο το αντισοφιστικό πάθος του Πλάτωνα ξεσπά στην περιγραφή της ρηχότητας και της μεγαλομανίας αυτών των δύο. Ο Πρωταγόρας, αντιθέτως, παρουσιάζεται μεν ως αλαζονικός και γεμάτος αυτοπεποίθηση, η σημαντική θέση όμως που ο στοχαστής αυτός κατείχε στην ιστορία της ελληνικής σκέψης δεν υποβαθμίζεται σε καμία περίπτωση. Παρ' όλο που ο Πλάτωνας τον δείχνει να αγανακτεί με τις συνεχείς ερωτήσεις του Σωκράτη, σε σημείο να θέλει να σταματήσει τη συζήτηση, αν ο συνομιλητής του δεν τον αφήσει να αναπτύξει, όπως αυτός νομίζει, τις απόψεις του, είναι προφανές πως ο πρωταγορικός στοχασμός αντιμετωπίζεται ως άξιος σεβασμού. Γι' αυτό και στην περίπτωση του, η

σωκρατική ειρωνεία είναι πολύ διακριτική, ο Σωκράτης δείχνει μάλιστα έναν ειλικρινή σεβασμό προς τις απόψεις του αντιπάλου του.

B4. α)

ένδειξη → αποδέδεικται

λογική → αλογίστως, λόγου

ένδοξος → δόξαν

προνομιούχος → ἔχων, ἔχουσιν

προθυμία → θυμῶται

ιδιότροπος → αποτροπής, ἰδία

β)

α) Το ουράνιο τόξο που εμφανίστηκε στον ουρανό δεν ήταν
ορατό..... για πολλή ώρα.

β) Έναςοφθαλμίατρος..... μπορεί εύκολα να διαγνώσει αν έχεις
προβλήματαόρασης.....

γ) Ένας καλός πολιτικός πρέπει να διακρίνεται απόδιορατικότητα.....

δ) Ένα μεγάλο ποσοστό των εκπομπών που προβάλλονται στην
τηλεόραση..... είναι ακατάλληλες για ανηλίκους.

ε) Είναι τυχερός' οι ουλές που του άφησε ο τραυματισμός είναι
αδιόρατες.....